

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ, ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΗ' ΚΑΙ ΙΑ' ΑΙΩΝΑ

Ἀνέκδοτον δίπλωμα διδασκαλικόν.

Ὡς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἐνταῦθα ἐταιρείας τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν ἀνεγράψαμεν (ἀρ. 3)· ὁ κ. Β. Μυστακίδης ἀνεκοινώσατο ἐνδιαφέρουσαν μελέτην «Περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους αἰῶνας». Τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης παρατιθέμεθα ὧδε ἀκριβοῦς περίληψιν.

Ὁ κ. Μυστακίδης προσημαζόμενος ἤφατο καὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ γλώσσης καὶ ἐξήτασε τὰ κατ' αὐτὴν μόνον ὑπὸ ἱστορικὴν ἑποψὴν καὶ ἐν ὀλίγοις, ὅσον τό τε ἀγγελλέν ὅμα ἐπέτρεπεν ἅμα δὲ καὶ ὁ τῆς Ἐταιρείας κανονισμός, καθ' ὃν μόνον θέματα πρὸς μελέτην δύνανται νὰ ληθῶσιν ὑπ' ὅψιν, ἀναγόμενα εἰς τὴν τῆς μεσολυκίας τοῦ ἔθνους ἱστορίαν καὶ τοὺς κάτω χρόνους, εἴτα δὲ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ λέξει :

«Ἀπὸ τῆς μακεδονικῆς ἐποχῆς, ὅτε ἤρξατο καὶ ἡ ἰδρυσις τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ἐγχωρίων βασιλέων Ἀριαραθῶν καὶ Ἀριοβαρζανῶν ἢ διὰ τοῖς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης μεγάλως ἐποιήσατο προόδους καὶ ὀριστικῶς ἐν Καππαδοκίᾳ ἐγκατέστη. Ἐντεῦθεν μάλιστα μεθύστερον καὶ εἰς Μεδοποταμίαν καὶ Συρίαν ἀποκίσθησαν Ἕλληνες ἀνὰ σπαστοὶ ὑπὸ Τιγράνου καὶ ἐκεῖσε μετεδόθη ἡ γλῶσσα καὶ ἐπεκράτησε τῆς ἐγχωρίου. Πρὸς τῇ Ἑλληνίδι ὅμως διετηρήθη καὶ ἡ ἐγχώριος διάλεκτος, ἰδίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς στενῆς συναφείας καὶ ἐπαφῆς· διὸ βλέπομεν ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι ἐκαλοῦντο διγλωσσοὶ μὲν ἐπὶ τούτῳ, μιξοδόραροι δὲ διὰ τὴν ἐκ γονέων Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων καταγωγὴν αὐτῶν. Ἡ διάκρισις αὕτη, τὸ διγλωσσὸν δηλαδὴ τούτων, μαρτυρεῖται ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν Ἀποστόλων διδασκῆς.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διδάσκουσι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἰκονίῳ καὶ ἐν ἐλληνικῇ γλώσσῃ· οἱ κάτοικοι ἐννοοῦσιν αὐτοὺς, ἀλλὰ φωνοῦσι πρὸς ἀλλήλους Λυκαονιστὶ¹· διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς κυριαρχίας τῶν Ρωμαίων αἱ ἐγχώριοι διάλεκτοι ὅλον ἐν ἐφθείροντο, ἀλλὰ ζήτημα εἶνε νὰ κριθῇ τίς πρότερον τῶν διαλέκτων τούτων καὶ τίς βραδύτερον ἐξηλείφθῃ, πρᾶγμα, οὕτως ἡ ἐξέτασις ἀφίσταται τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐταιρείας. Αἱ διατηρηθεῖσαι εἶνε μόνον ἡ τῶν Καππαδοκῶν καὶ ἡ τῶν Γαλατῶν μέχρι τῆς Δ' ἑκατονταετηρίδος, διότι ἐπὶ Στράβωνος ἤδη πολλὰ εἶχον ἀπολεσθῆ. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα διαδοθεῖσα ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, ὧν δώδεκα μόνον εἶχε καταστρέψει ὁ τῆς Ἀρμενίας βασιλεὺς τῶν βασιλέων Τιγράνης, ἐγένετο ἐν Καππαδοκίᾳ κοινὴ καὶ ἐπίσημος καὶ ἀντικατέστησε τὰς διαλέκτους, εἰ καὶ βεβαίως οὐχὶ καθαρεύουσα ἐλληνικὴ, ἀπῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξενίκησεν ἡ ἐλληνικὴ καὶ ἀπὸ τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος οἱ αὐτόχθονες Καππαδόκαι ταύτην ἐκράντο,

μεμιγμένην ἰδιώμασι καὶ φράσεσι διαλεκτικαῖς· ἀλλὰ προήνεγκον ταύτην οἱ Καππαδόκαι ὡς σημειοῦται καὶ ὁ Φιλόστρατος, «παχεῖα τῇ γλώττῃ συγκερούοντες» μὲν τὰ σύμφωνα τῶν στοιχείων συστέλλοντες δὲ τὰ «μικυνόμενα καὶ μικύνοντες τὰ βραχέα»¹, Ἡ μιξοδόραρος γλῶσσα διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν βυζαντικὴν ἐποχὴν, καὶ μεθ' ὅλας τὰς διαφόρους περιπετείας, ἃς διῆλθεν ἡ χώρα, ἐν τισὶ μέρεσι καὶ χωρίοις λίαν ἀποκέντροις τῆς Καππαδοκίας διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος. Ἰδίᾳ διετηρήθη σὺν τῇ θρησκείᾳ καὶ ἡ γλῶσσα ἐν τῷ ΝΑ. τμήματι τῆς χώρας μεταξὺ τῶν δυσπροσίτων κοιλάδων τοῦ Ἀντιταύρου καὶ τοῦ Κιλικίου Ταύρου. Θαῦμα εἶνε τῇ ἀληθείᾳ νὰ παρατηρῇ τις διερχόμενος ἀπὸ Νικομηδείας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ προχωρῶν δι' Ἀγκύρας μέχρι Καισαρείας βορειότερον καὶ ἀνατολικότερον ἤτοι ἐντὸς τῆς κερσονήσου ν' ἀπαντᾷ ἀείποτε τουρκοφώνους κοινότητας χριστιανικάς. Ἐὰν μὴ ὑπῆρχεν ἡ θρησκεία καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, τότε θὰ ἐνόμιζε τις ὅτι εὐρίσκετο μεταξὺ ἐτεροθρήσκων, διότι τὰ ἐλληνικὰ μόνον ἐν τοῖς σχολείοις ἀκούονται καὶ ἐν τοῖς τρωπαρίοις τῆς ἐκκλησίας, ἅτινα ἀρίστα καὶ καλλίτερον ἡμῶν τῶν ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν οἱ κάτοικοι γινώσκουσι. Τοῦτο δ' ἄλλως εἶνε ψευδὲς φαινόμενον, ἐξηγούμενον καὶ ἐκ τῆς ἀνατροπῆς τῶν τέκνων τῶν χωρίων ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παρὰ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς ἱεροψάλταις—οἵτινες εἰρήσθω ἐνταῦθα δὲν γινώσκουσιν ἢ ἀναγινώσκουσι—καὶ ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ὅπερ εἶνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένον ἐν τοῖς ἐνταῦθα τόποις, εἰς αὐτὸ δὲ τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν θρησκευτικοῖς πράγμασιν ἐμμονὴ τῶν κατόικων καὶ ἡ παρ' αὐτοῖς διδασκίς τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐν ᾧ π. χ. ὅλον τὸ εὐρὸν παρὰ τὴν Καισαρείαν πεδῖον ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἀργαίου ὅπου ὑφίσταται καὶ ζῇ συμπαγὴς ὀρθόδοξος πληθυσμὸς διέρχεται τίς χωρὶς ν' ἀκούσῃ ἐν ταῖς ἀγναις οὐδὲ γρὺ ἐλληνικόν, αἰφνης εἰς τὰς δυσπροσίτους κοιλάδας τοῦ Ἀντιταύρου πρὸς τὰ ΝΑ. μέρη τοῦ Ἀργαίου ἀπαντᾷ κόμας καὶ χωρία ἐλληνόγλωσσα καὶ ἐν τισὶ πάλιν γλῶσσαν ἔχουσιν φοβεροὺς ἀρχαῖς οἰκιστοὺς καὶ ρίζας λέξεων καὶ τύπων ἐλληνικωτάτων ἐμφανίζουσιν ὅμως καὶ πολλὰς τοπικάς.

Παραλιπὼν δὲ ὁ ἀγορητὴς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰκονίου ἐλλήνοφώνους κοινότητας, περὶ ὧν ἄλλοτε εἰδικώτερον λόγον ποιήσεται, ἀπαριθμεῖ τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας τοιαύτας κοινότητας, ὁρίσας ταύτας εἰς ὁκτώ.

Ἐν τῷ δυτικῷ τμήματι τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ Σινασός, ἡ Ζαλέλα, τὰ Ποτάμι² ἐν τῷ βορείῳ τὰ χωρία Καριπλέρ καὶ Ἀπδοουρραχμάνλῆ, καὶ ἐν τῇ Νοτίῳ Τσουκουργιοῦρτ, Ἀφδάρκιο³ καὶ τὰ Φάρασα³. Μετὰ τινὰς ἐτέρας συντό-

1) Σήμερον οἱ μαθηταὶ κλ. προφέρουσι τὰ δύο σύμφωνα ππ, νν μμ κλ. ἐπίσης διπλασιάζουσι τὰ ὑγρά, π. χ., ἐλεεινὸς προφέρεται=ἰλλεεινός· τὸ τὰ ντὰ ὡς τὸ τουρκικὸν δάλ. Τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς συστάσεως χαλῶν δημοτικῶν σχολείων δύναται νὰ θεραπευθῇ.

2) Πατὴρ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβίου ἀρχοῦ ἀρχ. Μεγαρίσσης, σήμερον τουρκιστὶ Δερέκιο³.

3) Γλῶσσα τῶν Φαράσων ἐγένετο ὑποκείμενον μελέτης τοῦ κ. Καρλίδου, ἐκδότος πρὸ ἐπταετίας τὸ «Γλῶσσά-

1) Πράξ: ΙΑ', 11 καὶ ἐξῆς.

μους παρατηρήσεις, ἐν αἷς παρατηρεῖται ὅτι ἑλληνοφώνοι τινες κοινότητες ἀπέβαλον νῦν τὴν φωνὴν αὐτῶν, ὡς τὸ Ἀνδαβάλκ, ἐπάγεται τάδε :

«Σήμερον ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ τουρκικῇ γλώσσῃ δύναται τις νὰ διακρίνῃ πλείστας ἑλληνικὰς λέξεις, ἐκκλησιαστικὰς πρὸ πάντων, αἵτινες κοσμοῦνται διὰ τουρκικὸν καταλήξων. Οὕτως ἡναγκάζετο ἐν τοιαύτῃ γλώσσῃ νὰ γράφῃ τὰς κανονικὰς αὐτῆς διατάξεις καὶ ἐντολὰς ἡ Μ. Ἐκκλησία καὶ ὁ μητροπολίτης καὶ ἐν ταύτῃ νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· οὕτω φέρονται τὰ κληρικὸς λ ά ρ, χριστιαν λ ά ρ, ὀρθόδοξος λ ά ρ, ψαλτήριον δ ά, εὐαγγέλιον δ ά, λόγος δ ά, συγγίλιον δ ά κτλ. τουτέστιν ἑλληνικὰ ὀνόματα κλίνονται, ἀλλὰ μετὰ πτωτικῶν καταλήξεων τῆς τουρκικῆς. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς τουρκικῆς εὐγλωτίας ἀπαντᾷ τις καὶ λέξεις μὴ ἐκκλησιαστικὰς ὡς ἀντιπολίτευσις, ἀντικείμενα, μάθημα καὶ πολλὰ ἄλλα».

«Ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ τὴν σήμερον ἀναγινώσκειται τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος οὐ μόνον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς Ἀγκύρας καὶ ἐν τισὶ τόποις τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας.... Ὁ ἀπὸστὼν, λαβέτω τὸν κόπον νὰ μεταβῇ εἰς Σαπάνδζαν ἢ εἰς Ἀδαπαζάρ οὐ μακρὰν τῆς Νικομηδείας ἵνα πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἡμετέρων διαβεβαιώσεων. Τὸ πρᾶγμα νῦν ἐμετριάσθη πῶς. Ἐν τῷ ἱερῷ τῆς μητροπόλεως ναφ̄ ἐν Καισαρείᾳ, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται τουρκιστὶ ἐναλλάξ καὶ Ἑλληνιστὶ, ἐν τῷ ναφ̄ ὅμως τῆς Μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ὅπου ἱδρύται ἡ Ἱερατικὴ λεγομένη Σχολή, πάντοτε ἑλληνιστὶ, ὡς καὶ οἱ ἐκφωνοῦμενοι λόγοι ὑπὸ τῶν τελειοφοιτῶν, οἵτινες ὅμως μεταφράζοντες αὐτοὺς ἔπειτα εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς αὐτοκρατορίας ἐν ἐτέρων χωρίων ἐκκλησιαστικῶν ἀπαγγέλλουσι τοὺτους, ὡς ἔχουσι τουρκιστὶ. Ἀλλοτε θόρυβος πολὺς ἐγένετο καὶ τὸ πλῆθος εἰς ὁργὴν ἐξεργήγητο ἂν ἐν ἐπισήμοις ἑορταῖς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲν ἀνεγινώσκετο τουρκιστὶ ἵνα γένῃται καταληπτόν. Ὁ νῦν μητροπολίτης Καισαρείας κ. Ἰωάννης, ἡμέτερος διδάσκαλος, ἐξηγεῖται τὸ Εὐαγγέλιον τουρκιστὶ ἄμ' ἀπαγγελόμενον ἑλληνιστὶ· καθ' ἡμᾶς δὲ μητροπολίτης καὶ διδάσκαλος μὴ κατέχων καὶ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν εἶνε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκείναις ἀχρηστός».

Μετὰ δὲ τὰ προκαταρκτικὰ ταῦτα ἐπιλαμβάνεται εἰδικώτερον τοῦ θέματος αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς :

«Σήμερον ποιοῦμεθα τὴν ἀνακινῶσιν τοιαύτην, λέγει, ἵνα ὅσο ἡ τρεῖς ἄνδρας ἐκ τῆς λήθης ἀναστήσωμεν καὶ τὸν προδόντα ἔπαινον αὐτοῖς ἀπονέμοντες, ἔπαινον ἀπ' αὐτῶν τῶν θεαρέστων αὐτῶν πράξεων προσερχόμενον, εἰς τὴν ἀληθὴς μνήμην παραδῶμεν. Τοὺς ἄνδρας τοὺτους παραδίδομεν εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην οὐ μόνον τῶν φίλων Καππαδοκικῶν ἢ τῶν Καισαρέων, ἀλλ' ἐν γένει πάντων τῶν ὡς οὐδὲ ποτε παρακολούθουσιν μετὰ στοργῆς τὴν ἱστορίαν καὶ γραμματολογικὴν κίνησιν τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων, οἵτινες δὲν ἔχουσι τὰ ὅσα πρὸ τοιούτων ἀνακινώσεων, τοὐναντίον δὲ γινώσκουσι νὰ τιμῶσι προσκινῶντας τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἵτινες

ἐστήριξαν τὴν ὀρθοδοξίαν διὰ τῆς οἰκοδομῆς ἱερῶν ναδῶν καὶ τὴν παιδείαν, διὰ τῆς οἰκοδομῆς σχολείων καὶ ὑποστηρίξεως τῶν ἐν αὐτοῖς διδασκόντων.

Ἐν πρώτοις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τακτέον Νεόφυτον τὸν ἐκ Πάτμου, χρηματίζοντα μητροπολίτην Καισαρείας ἀπὸ τοῦ 1717 (·) μέχρι τοῦ 1734. Ὁ αἰοιδίμος ἀνὴρ διεδέξατο ἐν τῷ θρόνῳ τῆς πρωτοθρόνου ἐπαρχίας τὸν ἐπίσης ἐκ Πάτμου Ἱερεμίαν τὸν Γ', ἅμα τοὺς οἰακὰς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἀναλαβόντα καὶ ἐπὶ τοῖς ἱγνέσι τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀνδρὸς ἔβαινε καὶ οὗτος μεθυστέρον μετὰ Σεραφείμ τὸν ἀπὸ Νικομηδείας τὸν πατριαρχικὸν θρόνον κοσμών (1734—1740). Ὁ Νεόφυτος ἀπλοῦς τοὺς τρόπους καὶ ἀφελὴς δὲν διεκρίνετο μὲν ἐπὶ παιδείᾳ, ἀλλὰ ἐνεφεροῦτο ἐνθέου θρησκευτικοῦ ζήλου σπανίου. Οὗτος κατώρθωσεν ἀπὸ 1720—1729 νὰ οἰκοδομήσῃ οἴκους τοῦ Θεοῦ καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν νέους ἢ τοὺς ὑπάρχοντας μικροὺς νὰ ἀνακαινίσῃ. Εἰς τὴν στήριξιν τῆς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ λατρείας ἐν τῇ ἑτεροφώνῳ ἐκείνῃ ἐπαρχίᾳ ἐνόμιζε, καὶ δικαίως, ὅτι ἥτο δυνατόν νὰ ἀναζωοπυρῇ τὴν ὀρθοδοξίαν. Τούτου ἕνεκα βλέπομεν τὸν αἰοιδίμον ἄνδρα πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας ναοὺς ἀνεγειράντα ἢ καὶ ἐπισκευάσαντα, οὓς ἐνταῦθα ἀπαριθμοῦμεν πρὸς γνῶσιν τῶν πολλῶν χρονολογικῶς. Τοὺς ναοὺς τοὺτους πάντας κατὰ τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ περιουσίας ἡμῶν ἐπεσκεψάμεθα. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγένοντο :

- 1) ὁ ναὸς τῆς Σταυροπηγιατικῆς Μονῆς τῶν **Ταξιαρχῶν**, τῷ 1720·
- 2) ὁ ναὸς τοῦ **Ἀγίου Γεωργίου** ἐν τῷ παρὰ τὴν μονὴν ταύτην ὁμωνύμῳ χωρίῳ (Ἰουλίῳ 22—Αὐγούστου 22) τοῦ 1721·
- 3) ὁ ναὸς τοῦ **Ἀρχαγγέλου** ἐν Μουταλάσκῃ, τῷ 1722·
- 4) ὁ ναὸς τῶν **Ἀγίων Θεοδώρων** ἐν Κερμύρῃ, τῷ 1725·
- 5) ὁ ναὸς τῆς **Θεοτόκου** (Γενέθλια) ἐν Βέζε, τῷ 1725·
- 6) ὁ ναὸς τοῦ **Ἀγίου Γεωργίου** ἐν Μουταλάσκῃ, τῷ 1727·
- 7) ὁ ναὸς τῆς **Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου** ἐν τῷ χωρίῳ Σκόπι, τῷ 1727·
- 8) ἡ μονὴ τοῦ **Τιμίου Προδρόμου** ἐν Ζινδζι-δερέ (τῷ Ἰανουαρίῳ), τῷ 1728·
- 9) ὁ ναὸς τοῦ **Ἀγίου Εὐσταθίου** ἐν Ἰνδζέ-δοῦ (πατρίδι τοῦ νῦν Σεβ. μητροπολίτου), τῷ 1729, ἐπεκταθεὶς τῷ 1779 διὰ τοῦ πατριαρχικοῦ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.
- 10) ὁ ναὸς τοῦ **Ἀγίου Γεωργίου** ἐν Προκοπίῳ (Οὐγκκιούτ), τῷ 1729.
- 11) ὁ ναὸς τῶν ἁγίων **Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης** ἐν Σινασσῶ, τῷ 1729·

12) Ὡς καὶ ὁ ἐν Νεαπόλει ναὸς ἀνήκει τῇ ἐποχῇ τοῦ μακαρίτου ἀνδρὸς, διότι ἐπεσκευάσθη τῷ 1797 καὶ ἄλλοι, περὶ ὧν δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὗρωμέν τι σαφές.

Τίς τῶν ἀναγνωστῶν δὲν συγκινεῖται πρὸς τοιαύτης ἐκτάκτου θρησκευτικῆς ἐργασίας τοῦ αἰοιδίμου μητροπολίτου; Τίνι τρόπῳ οὗτος κατώρθωσεν καθ' ἑκάστον ἔτος καὶ ἕνα οἶκον τῷ Θεῷ, τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τῷ ἔθνει νὰ προσθήκῃ ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις καὶ κατ' ἐκείνην τὴν δύσκολον ἐποχὴν; εὐλόγητατον ν' ἀπο-

κρινώμεθα. Πιστὸς τῷ αὐτοκρατορικῷ θρόνῳ θεράπων καὶ διὰ φιλίας συνδεόμενος στενῆς καὶ εὐκρινούς πρὸς τὸν τότε μέγα δυνάμενον βεζίρη καὶ γαμβρὸν τοῦ Σουλτάνου Ἀχμέτ τοῦ Γ' (1703—1730) Ἰσραήμ πασᾶν (Δαριάτ) κατάρθωσε τὰ θεάρεστα ταῦτα ἔργα. Ὁ μέγας βεζίρης υἱὸς βοεβόδα τινὸς Ἀλῆ ἀγὰ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καισαρείας, εὐδοκιμήσας ἐν πολλοῖς τῆς αὐτοκρατορίας πράγμασι, συνεδέθη φιλία μετὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τὰ νόμιμα αἰτήματα αὐτοῦ ἐπένευσεν ἕνεκα τῆς ἀληθοῦς καὶ ἰσοδίου φιλίας ἣν πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Γ' ἐτρέφε, πατριάρχην ἀγαπήσαντα τὴν προτέραν ἐπαρχίαν καὶ τὸν συγπατριώτην αὐτοῦ διάδοχον ἐν τῇ τῆς Καισαρείας θρόνῳ καὶ μέχρις βωμοῦ ὑπὸ τῶν Καππαδοκῶν τιμηθέντα. Τοῦτου ἕνεκα βλέπομεν ὅτι μετὰ τῆς βεζιρείας τοῦ φιλοκάλου Ἰμβριαῆμ πασᾶ τῷ 1730 λήγει καὶ ἡ εὐεργετικὴ τοῦ Νικοφύτου ἐνέργεια καὶ δράσις ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, ἣν ἐπὶ τετραετίαν ἐτι θεαρέστως διέκρινεν».

(Ἐπεται τὸ τέλος).

ΠΕΡΙ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΑΘΩΜΙΛΗΜΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

κατὰ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΝ*.

Παρά τοῖς παλαιοῖς ἡ μεριστικὴ γενικὴ ἐκφέρεται ἐνίοτε διὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ, Θεοκ. 1,116 *Ἀδὼν ἐξήκοῦτα τὰς ἀπὸ τῶν ἐφορμουνῶν*, 3,112 *ὁ λόγοι ἀπὸ πολ.ῶν ἐσώθησαν εἰς τὴν πόλιν*, Ξενοφ. Περ. 4,13 *ἀπ' αὐτῶν . . . οὐδὲν τι ἀξιώ θανατοῦσθαι, καὶ τῆς ἐκ*, Ἡρόδ. 1,196 *τὴν ἐνδεστιάτην ἐκ πασέων*· τοῦτο παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις εἶναι συνηθέστατον. Ψαλμ. 105 *εἰς ἐξ αὐτῶν οὐχ ἐπελεῖγθη*. Ἐπιστ. Κορινθ. Α', 10,17 *ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μετέχομεν*. Καὶ ἐν τῇ δηρώδει γλώσσῃ ἐπεκράτησεν ἡ ἀπὸ. (Πρβλ. Winer Gramm. d. n. Sprach. 343).

Ἡ πρόθεσις διὰ καίτοι σπανίως παρὰ τοῖς παλαιοῖς εἰς δῆλων τελικῶν αἰτίου, ὡς Δημοσθ. 7,12 διὰ τοῦτο, *ἵνα τὰ λοιπὰ βελτίω γένηται*, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κοινῆς διαλέκτου ἡ τοιαύτη χρῆσις ἐπεξετάθη. Ἐπιστολ. Ἐβρ. 6,7 *τίκτουσα βοτάνην*· εὐθετος ἐκείνοις, *δι' οὗ καὶ γεωργεῖται*. Ἰωσ. Ῥωμ. Ἀρχ. 9,45 *διὰ τὸ κοῦροι εἶναι*—*ἵνα* ὦσι. Ἐπιφαν. 1,956 *διὰ τὸ ἐν-λογηθῆναι με*—*ἵνα* ἐν-λογηθῆιν. Μελ. 388 *διὰ τὸ τοὺς ἀέρας ἀλλ.ἰλ.ἰαί* κτλ. Ὡς δὲ διὰ ἀντὶ χάριν, ἔνεκα ἀπενεχθῆ, οὕτως ἀντιστρέφως χάριν ἀντὶ διὰ εὐρηται, εἰς παράστασιν δηλ. οὐχὶ τελικοῦ, ἀλλ' ἀναγκαστικοῦ αἰτίου. Πολυβ. 4,6 *πάντων τῶν προειρημένων χάριν*. Μακκ. 1,6,13 *χάριν τούτων εὐρόν με τὰ κακὰ*—*διὰ ταῦτα*. Ἡ πρόθεσις διὰ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἴσα δύναται καὶ τῇ περὶ μετὰ γεν. Χρονικ. Πασχ. 590 *εἶπερ αὐτῇ διὰ Μαρκανοῦ*—*περὶ Μαρκανοῦ*. Μελ. 133 *ἀκούσας διὰ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα*, 466 *γράφαι Ῥωμαίοις διὰ Σέργιον*. Ἡ χρῆσις αὕτη σφύζεται ἔτι καὶ νῦν.

(*) Ἰδὲ ἀριθ. 4, σελ. 64—66.

Ἀντὶ τοῦ συγκριτικοῦ συνδέσμου ἡ εἶναι ἐν χρῆσει ἐν τῇ κοινῇ διαλέκτῳ ἡ πρόθεσις παρὰ μετὰ αἰτιατ. Ἐπιστολ. Ἐβρ. 3,3 *πλείονος γὰρ δόξης παρὰ Μωϋσῆν ἡξίωται* (= ἡ Μωϋσῆς), 11,4 *πίστει πλείονα θυσίαν*· Ἀβελ παρὰ Κάιν προσήνεγκεν, 12,24 *αἵματι ῥατισμοῦ κρείττονι*· Ἰαλοῦντι παρὰ τὸν Ἀβελ κτλ.

Τὸ μόριον ἕως παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἦτο σύνδεσμος μόνον χρονικός, οὐδέποτε δὲ καταχρηστικὴ πρόθεσις. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ συνώνυμα αὐτῷ μόρια μέχρι, ἄχρι ἐλαμβάνοντο ὡς τε σύνδεσμοι καὶ ὡς προθέσεις, συγχύσεως ἐπελθούσης παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις, καὶ τὸ μόριον τοῦτο ὡς πρόθεσις (βλέπ. Λεξικὸν Ρουσσω ἐν λέξει ἕως) χρῆσιμον ἐγένετο καὶ συνεδέθη μετὰ τῆς προθέσεως εἰς μετὰ αἰτιατικ., καθάπερ καὶ αἱ προθέσεις ἄχρι καὶ μέχρι συνετάσσοντο ἐνίοτε παρὰ τοῖς παλαιοῖς μετ' ἄλλης προθέσεως, ὡς Ξενοφ. Ἀναβ. 5,1,1 *τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν*. Ἐντεῦθεν ἔχομεν Μακκ. 1,16,20 *ἐφ' ὅσον ἕως εἰς τοὺς πύργους*, 2,59 *ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη*, ὅθεν τὸ δημῶδες ὡς ὁ τὸν οὐρανὸν κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα μόρια τίθενται ἐνίοτε ὁμοῦ δύο, ἀπὸ τότε (Εὐαγγελ. Ματθ. 16,21), ἀπὸ πέτραις (Ἐπιστολ. Κορινθ. Β', 8,10), ὡς ὅτι (αὐτῇ 11,21 *λέγω ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθενήσαμεν*), ἔντεῦθεν δὲ καὶ τὸ ὡς ἥδιστα ἢ ὅτι ἥδιστα ἐλέγετο ὡς ὅτι ἥδιστα.

Ἰδιον τῆς κοινῆς διαλέκτου εἶναι ἡ χρῆσις ἐπιρρηματικῶν διορισμῶν ὅπου μόνῃ ἡ πρόθεσις ἀρκεῖ. Τοῦτο εἶναι ἐβραϊσμός καὶ εἰσέδω εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. Ἐξοδ. 21,16 *ἐρριψε τὸ παιδίον ἐποκάτω μῆς ἐλάτης*. Ψαλμ. 9 *ἵνα τί, Κύριε, ἀγέστηκας μακρόθεν*; Γενεσ. 3,15 *ἐχθρὰ θήσω ἀνὰ μέσον σου καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικός*. (Ἐκ τούτου τὸ τῆς καθωμίλημένης ἀνάμεισας). Ψαλμ. 107 *ἐπάρω τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου*. 148 *τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν*. 43 *ἡ ἐντροπή μου κατεναντίον μου ἐστὶ*. 49 *παραστήσω πρὸ προσώπου σου*. Μακκ. 1,12 *ἐρχομένους ἐξεναντίας*. Ἐπιστολ. Φιλιπ. 2,15 *ἵνα γένησθε ἀμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἀμώμητα μέσον* (κατ' ἄλλην γραφὴν *ἐν μέσῳ*) *γενεᾶς σχολῆς καὶ διεστραμμένης*. Χρον. Πασχ. 254 *ἐποκάτω τῆς θαλάσσης*. (Πρβλ. Winer Gramm. d. n. Sprach. 439).

Ἀντὶ τοῦ ἀπαρεμφ. ἐν τῇ Διαθήκῃ καίτοι ὑποτακτ. μετὰ τοῦ ἵνα ἡ ὀρίστ. μετὰ τοῦ ὅτι, ὥστε ἔκτοτε ἤρξατο ἀφανιζόμενον τὸ ἀπαρέμφ. Ἰνα μεθ' ὑποτακτ. ἐν τῇ Διαθήκῃ δὲν ἐκφράζει μόνον τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς παρακλήσεως, τῆς ἐπιταγῆς κτλ. Πλείστα τῆς ἀναλύσεως τοῦ ἀπαρεμφ. παραδείγματα ἐκ τῆς Διαθήκης κατέλεξεν ὁ Winer ἐν τῇ Γραμματικῇ αὐτοῦ ἐν σ. 314 κεξ. Τὰ παρακαλῶ ἵνα, δέομαι ἵνα, ἐντέλλομαι ἵνα, κайρὸς ἐστὶν ἵνα, ὀρίξω ἵνα, ἀξίος ἐστὶν ἵνα, πείθω ἵνα, θέλω ἵνα, πρέπει ἵνα κτλ. εἶναι συνηθέστατα. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ σκοποῦ ἀνελύθη δι' ὑποτακτ. μετὰ τοῦ ἵνα, Ἐξοδ. 17,2 *ὅς ἡμῖν ὕδωρ ἵνα πίωμεν*. Τὸ